

DE VLAAMSE MINISTER VAN ONDERWIJS, SPORT, DIERENWELZIEN EN DE VLAAMSE RAND

NOTA AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: ontwerp besluit van de Vlaamse Regering over de organisatie van de Vlaamse toetsen - Tweede principiële goedkeuring

Samenvatting

Dit besluit regelt een aantal organisatorische zaken die nodig zijn voor het goede verloop van de Vlaamse toetsen en voor de uitoefening van het recht op inzage. De toetsen worden op een zo gestandaardiseerd mogelijke manier afgenomen om de validiteit van de resultaten te garanderen.

1 SITUERING

A. BELEIDSVELD/BELEIDSDOELSTELLING

De maatregelen in dit besluit betreffen de beleidsvelden:

- Basisonderwijs
- Secundair onderwijs.

Doel van dit besluit is het versterken en monitoren van de onderwijskwaliteit.

B. VORIGE BESLISSINGEN EN ADVIEZEN

1. Het bijgaande ontwerp van besluit werd aangepast aan het wetgevingsadvies nr. 2023/171 van 5 mei 2023.
2. Het Agentschap voor Onderwijsdiensten deed een uitvoerbaarheidstoets bij het voorliggende ontwerp van besluit. Met de bemerkingen uit deze uitvoerbaarheidstoets werd zoveel als mogelijk rekening gehouden.
3. Het advies van de Inspectie van Financiën werd verleend op 06/07/2023.
4. Het akkoord van de minister, bevoegd voor de begroting, werd verleend op 04/09/2023
5. De onderhandelingen met de sociale partners vonden plaats op 3 oktober 2023 en werden bekrachtigd in het protocol nr. 244 van 13 oktober 2023.
6. De Gegevensbeschermingsautoriteit gaf advies op 25 oktober 2023, verwijzend naar het standaardadvies nr. 65/2023 van 24 maart 2023 betreffende de redactie van normatieve teksten. De Vlaamse Toezichtcommissie gaf advies op 27 oktober 2023.

2 INHOUD

A. ALGEMENE TOELICHTING

In het decreet over de Vlaamse toetsen in het onderwijs, staat: “*De Vlaamse overheid stelt de Vlaamse toetsen, met inbegrip van oefentoetsen, ter beschikking van de scholen die ze digitaal en op basis van instructies bij hun leerlingen afnemen. De Vlaamse Regering kan nadere regels bepalen voor de praktische organisatie van de Vlaamse toetsen.*”

In dit besluit worden de regels voor de praktische organisatie opgenomen.

In het decreet over de Vlaamse toetsen in het onderwijs staat: “*De Vlaamse Regering kan nadere regels bepalen voor die verwerking en legt de leerlingenkenmerken die verwerkt worden vast.*” In dit besluit wordt een lijst opgenomen van de leerlingenkenmerken die nodig zijn voor wetenschappelijk onderzoek.

B. TOELICHTING BIJ HET PROTOCOL NA ONDERHANDELINGEN

Digitale toetsen

Overall ter wereld maakt men de omslag van papieren toetsen (*paper-based testing*) naar digitale toetsen (*computer-based testing*)¹. In Vlaanderen legden de 5000 leerlingen van het vierde leerjaar die in 2021 deelnamen aan het PIRLS-onderzoek de toetsen begrijpend lezen af op de computer en dat verliep vlot. In TIMSS2023 legden meer dan 3000 leerlingen van het vierde leerjaar digitale toetsen wiskunde en wetenschappen af. Ook voor de KOALA-toets (kleuteronderwijs) kwam de vraag vanuit de scholen om de toets te digitaliseren. Ook de digitale kalibratie van de Vlaamse toetsen bij ongeveer 20.000 leerlingen verliep vlot.

De digitale afname van de Vlaamse toetsen is decretaal reeds geregeld en hieromtrent maakte de Raad van State geen opmerkingen.

Bovendien biedt een digitale toets ook ondersteuningsmogelijkheden voor leerlingen met specifieke noden zoals voorleessoftware, een vergrootglas of het verhogen van het contrast op het scherm. De digitale toets biedt bovendien ook het voordeel dat adaptief toetsen (waarbij de moeilijkheidsgraad van de vragen aangepast is aan het prestatieniveau van de leerling) mogelijk is. De digitale toetsafname heeft als bijkomend voordeel dat de antwoorden van de leerlingen automatisch verbeterd worden en dat hierdoor geen extra planlast gegenereerd wordt voor scholen en leerkrachten.

Analyses op de kalibratiegegevens geven aan dat de validiteit van de toetsvragen goed is. Er is geen sprake van multidimensionaliteit, wat zou betekenen dat de vragen niet alleen wiskundekennis meten maar ook ICT-vaardigheid bijvoorbeeld. Er werd onder andere nagegaan of de validiteit van toetsen van het type ‘sleepvragen’ lager zou zijn omdat daarbij van de leerling een handeling verwacht wordt om het juiste antwoord naar de juiste plaats op het scherm te slepen. De sleepvragen bleken niet anders beantwoord en ze werden ook niet vaker blanco gelaten dan andere vragen uit de kalibratie. Bovendien worden er kennismakingstoetsen (oefentoetsen) aangeboden waarbij de leerlingen al ervaren hoe het toetsplatform werkt en hoe ze kunnen inloggen.

---

¹ Voor de overgang van papieren naar digitale toetsen (vb. van PIRLS2016 naar ePIRLS2021) werd een studie naar ‘*mode effects*’ uitgevoerd. Deze en andere studies tonen aan dat pen-en-papier-vragen op eenzelfde meetschaal geplaatst kunnen worden als de digitale vragen en dat beide soorten vragen eenzelfde onderliggende vaardigheid (bv. leesbegrip) meten.

Voldoende toestellen in het vierde leerjaar lager onderwijs

Ook qua infrastructuur stelt er zich geen probleem. De lagere scholen hebben Digisprong-middelen gekregen voor gedeelde toestellen. In veel lagere scholen zijn er laptops of tablets die een klas kan uitlenen en kunnen die toestellen gebruikt worden voor de Vlaamse toetsen. Ook uit de procesevaluatie van de kalibratie bleek de beschikbaarheid van toestellen geen probleem. Dit werd bovendien ook niet aangehaald tijdens een overleg met Vicli.

Adaptieve toetsen

De deelnemende leerlingen zullen niet allemaal dezelfde toetsvragen krijgen, en toch zullen hun resultaten eerlijk en vergelijkbaar zijn.

Het adaptief toetsen heeft twee grote voordelen: (1) het doorlopen van de toets is minder frustrerend omdat de moeilijkheidsgraad van de vragen aangepast is aan het prestatieniveau van de leerling en (2) met een beperkte toetsduur kan er toch een betrouwbare inschatting gemaakt worden van de vaardigheid van de leerling. Ook andere landen zoals bv. Denemarken en Australië werken daarom met adaptieve toetsen.

Het resultaat van een leerling is geen eenvoudige somscore of een percentage juist beantwoorde vragen. Voor elke leerling wordt een vaardigheidsscore berekend, rekening houdend met de moeilijkheidsgraad van elke vraag.

In de cesuurbepaling wordt er voor elke meetschaal bepaald waar 'de lat' van de minimumdoelen ligt. De cesuurbepaling gebeurt door een representatieve groep experts (leraren, lerarenopleiders, inspecteurs, inhoudelijke experts) op basis van de geldende minimumdoelen.

Bovendien wordt gebruik gemaakt van zogenaamde 'blokadaptiviteit' en niet van 'itemadaptiviteit'. Leerlingen krijgen dus niet onmiddellijk een gemakkelijker toetsvraag omwille van één foutief beantwoorde eerdere toetsvraag. Een leerling moet een bepaald blok van vragen foutief beantwoorden vooraleer het toetsstelsel gemakkelijker toetsvragen selecteert voor de betreffende leerling.

Scholen informeren over hun toetsmomenten en inhaalmomenten

De administratie communiceert meer dan een jaar op voorhand de toetsmomenten aan de scholen. Scholen die verhinderd zijn op het toetsmoment dat hen toegewezen is (bijvoorbeeld omwille van een sportdag of een meerdaagse uitstap), krijgen -in overleg- een nieuw tijdstip toegewezen.

Bij de eerste toetsafname in 2024 krijgen scholen toetsmomenten toegewezen, maar op termijn is er een engagement van de bevoegde dienst van het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming om scholen ruim op voorhand zelf twee toetsmomenten te laten kiezen uit een lijst van toetsmomenten. Op die manier kan een school twee momenten kiezen die haalbaar zijn in de schooleigen kalender van dat jaar.

Het collectief communiceren van de inhaalmomenten is onwenselijk omdat scholen dan vier halve dagen zouden moeten vrijroosteren. De inhaalmomenten worden enkel gecommuniceerd aan de scholen waar de toetsafname niet heeft kunnen plaatsvinden.

Beslissing ouders over deelname van hun kind aan individueel inhaalmoment

De school maakt zelf de afweging of ze inhaalmomenten voor afwezige leerlingen organiseert. Maar als de afwezige leerling of diens ouders een inhaalmoment wensen, dient de school hierop in te gaan. De toetsvragen bij het inhaalmoment komen uit dezelfde itembank als de toetsvragen bij de eigenlijke afname, zodat de scores eerlijk en vergelijkbaar zijn.

Leerlingenvragenlijst

De onderzoekers van het Steunpunt zullen de gegevens uit de leerlingenvragenlijst gebruiken voor algemene rapporten over het Vlaamse onderwijs. Die analyses zullen bijdragen tot inzichten in factoren die samenhangen met leerlingprestaties en op die manier onderwijsverbetering stimuleren. Het doel van dit wetenschappelijk onderzoek is dus het versterken van de onderwijskwaliteit.

Alle internationale en Vlaamse studies waarin leerlingen toetsen afleggen, laten leerlingen ook een vragenlijst invullen. De vragenlijstgegevens zijn dé sleutel om de toetsresultaten te begrijpen en te verklaren. De leerlingenvragenlijst is niet 'nice to know' maar biedt essentiële informatie om (trends in) het Vlaamse onderwijs te begrijpen.

De acht thema's zijn een afbakening van de inhoud van de leerlingenvragenlijst. Er mogen bijvoorbeeld geen vragen in zitten over geboortegewicht, over voedingsgewoonten, etc. ...

Alle vragen van de leerlingenvragenlijst worden jaarlijks op voorhand besproken op de stuurgroep. In de stuurgroep zitten vertegenwoordigers van de pedagogische begeleidingsdiensten, de vakbonden en de Vlaamse scholierenkoepel. Het bevoegde steunpunt bezorgt een lijst van alle vragen van de vragenlijst aan de stuurgroepleden. De feedback van de stuurgroepleden kan leiden tot herformulering of schrapping van bepaalde vragen.

Het decreet bepaalt dat de gegevens gedurende maximaal tien jaar bewaard worden op het dataplatform. Zolang doeleinden van wetenschappelijk onderzoek en statistiek daartoe nopen, worden de gegevens gepseudonimiseerd bewaard. Na afloop van de bewaartermijnen worden de persoonsgegevens vernietigd of geanonimiseerd.

Takenpakket van de toetscoördinator en de toetsassistent

De toetscoördinator en de toetsassistent zijn rollen die uitgevoerd worden door personeelsleden van de school. Elke school bepaalt zelf welke personeelsleden ingeschakeld worden. De toetscoördinator heeft voornamelijk voorbereidende taken en hoeft niet bij de eigenlijke toetsafname aanwezig te zijn, al kan het wel zinvol zijn om stand-by te zijn voor vragen van de toetsassistent. De toetsassistent is voornamelijk aanwezig bij de toetsafname zelf. Voor hen is er dus geen extra werklast. Van de toetscoördinatoren die mee de kalibratie in goede banen leidden, vulden er 257 een bevraging over hun werkdruk in. Zij rapporteerden een gemiddelde inzet van drie a vier uren voor het geheel van de taken (beheer van administratie, logistieke ondersteuning en planning en het doornemen van de e-cursus).

Toestemming ouders invullen leerlingenvragenlijst

Deelname aan de leerlingenvragenlijst is vrijwillig. De vragenlijst wordt digitaal aangeboden aan de leerlingen in het toetsplatform. Ouders of leerlingen kunnen ervoor kiezen om de leerlingenvragenlijst niet in te vullen (opt-out). Die vrijwillige deelname betekent niet dat de gegevens verwerkt worden op basis van de toestemming (artikel 6.1 a), van de algemene verordening gegevensbescherming). De afname van de leerlingenvragenlijst is een decretale verplichting voor de overheid en de scholen als verwerkingsverantwoordelijken (artikel 6.1 c), van dezelfde verordening). Een actieve toestemming is vereist als toestemming de grondslag is voor een verwerking van persoonsgegevens. Aangezien dat niet het geval is voor de afname van de leerlingenvragenlijst is de actieve toestemming niet nodig. De leerlingen en hun ouders zullen vooraf via een ouderbrief geïnformeerd worden over het doel van de leerlingenvragenlijst en ook dat de deelname aan deze leerlingenvragenlijst vrijwillig is. De afname van de leerlingenvragenlijst is ook een decretale verplichting voor de scholen als verwerkingsverantwoordelijken en niet afhankelijk van de toestemming van de schoolleider.

Snelheid ontwikkeling en implementatie Vlaamse toetsen

De implementatie van de Vlaamse toetsen gebeurt geleidelijk aan, startend met twee cohortes en met een uitgebreide voorbereidingsfase.

In mei 2023 namen bijna 20.000 leerlingen deel aan de kalibratie. Dat was een grootschalige try-out waaruit heel wat lessen getrokken konden worden. Er werden tijdens de kalibratie 1.673 verschillende toetsvragen voorgelegd aan de leerlingen. Voor het lager onderwijs waren dit 13 leestaken met in totaal 159 toetsvragen Nederlands en 557 toetsvragen wiskunde. In het tweede jaar secundair onderwijs ging het om 230 toetsvragen Nederlands verspreid over 22 leestaken en 727 toetsvragen wiskunde. Er is een grote itemdatabank uitgewerkt om adaptieve toetsen mogelijk te maken.

De procesevaluatie na de kalibratie is een weergave van de zaken die vlot verliepen en de verbeteringen die noodzakelijk zijn. Ook na de eerste grootschalige afname in 2024 bij ongeveer 149.000 leerlingen zal er een procesevaluatie gebeuren omdat er altijd bijgeleerd en geoptimaliseerd kan worden.

C. TOELICHTING BIJ HET VTC-ADVIES

Toetsinzage

Het advies van de Vlaamse Toezichtcommissie (27/10/2023) stelt dat het moeilijk te verdedigen is om geen kopie te geven aan betrokkenen en enkel inzage te verlenen in het gedetailleerd toetsinzagerapport (punt 16 – 19).

Het advies van de VTC steunt hierin op twee argumenten:

- het argument dat leerwinstmeting niet kan zonder de vertrouwelijkheid van de toetsvragen te verzekeren vormt geen afdoende verantwoording om het inzagerecht te regelen op de manier zoals het besluit voorziet;
- rechtspraak van het Hof van Justitie (arrest van 4 mei 2023) die zou stellen dat in toepassing van artikel 15 van de AVG steeds een kopie moet worden gegeven wanneer daar om gevraagd wordt.

De Vlaamse Regering beslist om niet in te gaan op de suggestie om het besluit op dit punt aan te passen. De argumentatie wordt hieronder toegelicht.

Kopierecht

In toepassing van artikel 32 van de Grondwet en van AVG is het recht op een kopie een grondrecht. Grondrechten zijn evenwel niet absoluut. Dit geldt ook voor het kopierecht, waar artikel 15, lid 4 van AVG stelt: *“4. Het in lid 3 bedoelde recht om een kopie te verkrijgen, doet geen afbreuk aan de rechten en vrijheden van anderen.”*

Dit werd onder meer al bevestigd door de Geschillenkamer in uitspraken over het recht op kopie (o.a. [Geschillenkamer 15/2021 GBA 9 februari 2021](#)). In de overwegingen bij deze bepalingen bij de AVG werd aangegeven dat deze rechten en vrijheden van anderen onder meer betrekking hebben op intellectuele eigendom, zakengeheim en auteursrecht. In randnummer 16 van het VTC-advies wordt deze niet-exhaustieve opsomming van mogelijke rechten en vrijheden van anderen ten onrechte versmald tot alleen maar intellectuele rechten. In het VTC-advies wordt het recht op een kopie veel absoluut gesteld dan AVG eigenlijk bedoelt.

De VTC geeft aan dat deze uitspraak niet is afgetoetst bij de Raad van State. Beslissingen van de geschillenkamer hebben rechtskracht zolang ze niet zijn geannuleerd door een rechterlijke beslissing. Het decreet Vlaamse toetsen werd wel afgetoetst bij de afdeling Wetgeving van de Raad van State. In dat advies heeft de Raad van State de uitzonderingen op het beginsel van openbaarheid niet uitgesloten, voor zover gesteund op een redelijke verantwoording.

Arrest Hof van Justitie van 4 mei 2023

Het VTC-advies steunt in grote mate op het arrest van het Hof van Justitie van 4 mei 2023, waarin zou zijn beslist dat steeds een kopie moet worden verstrekt als een betrokkene daarom verzoekt.

We stellen vast dat die casus betrekking heeft op de vraag wat een kopie is in de zin van art. 15, lid 3 van de AVG. In deze casus werd niet de vraag voorgelegd welke interpretatie moet worden gegeven aan art. 15, lid 4 van AVG, dat de mogelijke uitzonderingen op het recht om een kopie te verkrijgen betreft.

De verwijzing naar dit arrest is dus niet doorslaggevend om een antwoord te krijgen op de vraag hoe art. 15, lid 4 AVG moet worden uitgelegd.

Deze casus heeft bovendien geen betrekking op toetsvragen. Hij gaat over gegevens over de solvabiliteit van burgers, waar de overwegingen die hier aan de orde zijn niet meespelen.

Er moet ook bij de beoordeling van het kopierecht een afweging gebeuren van de rechten en vrijheden van anderen.

In de uitleg van de gegevensbeschermingsautoriteit (GBA) over dit arrest wordt dit trouwens benadrukt:

De GBA geeft op haar [website](#) het volgende aan:

In het recente arrest van het Hof van Justitie van 4 mei 2023 verduidelijkte het Hof dat het recht van inzage zeer ruim kan gaan in die zin dat ook kopie van de achterliggende documenten of uittreksels verstrekt moet worden, nooit mogen echter de rechten en vrijheden van anderen hierbij uit het oog verloren worden: “het recht om van de verwerkingsverantwoordelijke een kopie te verkrijgen van de

persoonsgegevens die worden verwerkt, inhoudt dat aan de betrokkene een getrouwe en begrijpelijke reproductie van al deze gegevens moet worden gegeven. Dit recht omvat het recht om een kopie te verkrijgen van uittreksels uit documenten of zelfs van volledige documenten of databankuittreksels die onder meer die gegevens bevatten, indien de verstrekking van een dergelijke kopie onontbeerlijk is om de betrokkene in staat te stellen de hem bij deze verordening verleende rechten daadwerkelijk uit te oefenen, waarbij moet worden benadrukt dat daarbij ook rekening moet worden gehouden met de rechten en vrijheden van anderen.”

In het VTC-advies is deze afweging aan de rechten en vrijheden van anderen niet terug te vinden.

Vlaams decreet openbaarheid en AVG

De VTC geeft aan dat men het recht op toegang niet enkel moet toetsen aan het Vlaams Openbaarheidsdecreet maar ook aan de AVG.

In dit uitvoeringsbesluit wordt deze afweging grondig gemaakt, met inachtneming van AVG. De Vlaamse Regering beroept zich op een eerdere beslissing van de beroepsinstantie inzake openbaarheid van bestuur die specifiek ingaat op de problematiek van vertrouwelijkheid van examenvragen. Deze toetst weigeringsbeslissingen inzake openbaarheid aan alle rechtsnormen inzake openbaarheid.

Kopierecht: toetsvragen zijn geen persoonsgegevens

Het decreet bepaalt dat de leerlingen of hun ouders het recht op inzage hebben in hun toets, op een manier die de vertrouwelijkheid van de toetsvragen garandeert. Ze hebben recht op inzage in de persoonsgegevens, dat zijn de antwoorden op de toetsvragen die de leerling zelf meegedeeld heeft. De toetsvragen zelf zijn geen persoonsgegevens (arrest van het Europees Hof van Justitie C-434/16 van 20 december 2017 inzake Nowak).

Afweging recht op kopie en rechten en vrijheden van anderen

De concrete afweging die in dit geval moet gemaakt worden is de afweging of het recht van de betrokken leerling om een kopie van zijn toets te krijgen tot op het niveau van de toetsvragen opweegt tegen het recht van anderen op kwaliteitsvol onderwijs, waarin deze toetsen een hoeksteen zijn. Het is maar realistisch op onderwijskundig, budgettair en organisatorisch vlak om deze toetsen als kwaliteitsinstrument in te zetten als de toetsvragen vertrouwelijk blijven.

Het individueel recht van een betrokkene op een kopie kan om die reden niet anders dan minder zwaar doorwegen dan het recht op onderwijs dat op een kwalitatieve wijze moet worden gegarandeerd. Het recht van anderen in de zin van artikel 15, lid 4 van AVG is in deze het recht op kwaliteitsonderwijs, waarin deze toetsen een hoeksteen zijn.

De doelstelling van de Vlaamse toetsen is onlosmakelijk verbonden met de uitbouw van kwalitatief onderwijs dat een grondrecht is. De memorie van toelichting bij het decreet Vlaamse toetsen motiveert dit uitvoerig.

Vertrouwelijkheid en hergebruik van toetsvragen

De toetsvragen moeten vertrouwelijk behandeld worden omdat ze meermaals gebruikt zullen worden, in meerdere schooljaren voor het meten van trends doorheen de tijd en in meerdere leerjaren voor het meten van leerwinst. Heel wat toetsvragen krijgen het statuut van ‘ankeritems’ en worden hergebruikt. Het hanteren van strikt vertrouwelijke ankeritems is een werkwijze die in alle internationale studies (PISA, TIMSS, PIRLS) gehanteerd wordt.

Er zullen jaarlijks een aantal toetsvragen publiek gemaakt worden om het brede publiek een beeld te geven over de aard van de toetsvragen, maar de meeste toetsvragen moeten strikt vertrouwelijk behandeld worden.

Om examenfraude te vermijden mag een toets die nog afgenomen moet worden niet verspreid worden.

De kopie en openbaarmaking van de toetsvragen zou de doelstelling van de toetsen ondermijnen en is kennelijk onredelijk. De ontwikkeling van de toetsvragen voor de verschillende rondes van de Vlaamse toetsen is een duur proces. De openbaarmaking van de toetsvragen die nog gebruikt moeten

worden voor volgende rondes van de toets is strijdig met de belangen van de overheid. Als het kopierecht zou gelden voor het gedetailleerde toetsinzagerapport, zal dat de overheid noodzaken om jaarlijks een volledig nieuwe set toetsvragen te maken. Zulke jaarlijkse toetsontwikkeling zou de kost van de Vlaamse toetsen sterk opdrijven en maakt bovendien het meten van trends doorheen de tijd en het meten van leerwinst quasi onmogelijk. Daarom wordt er geen kopie gegeven van het gedetailleerd toetsinzagerapport, enkel inzage.

In andere Europese landen worden toetsvragen eveneens vertrouwelijk behandeld omdat de vragen meerdere jaren meegaan. In Ierland bijvoorbeeld hebben ouders inzage in de toets van hun kind, maar is er geen kopierecht. In Denemarken krijgen de ouders wel inzage in het resultaat van hun kind, maar krijgen ze de toetsvragen zelf niet te zien. In deze landen zijn de Europese richtlijnen en verordeningen rond openbaarheid dezelfde als in ons land. Dat duidt erop dat de regeling die in Vlaanderen is uitgewerkt niet in strijd is met Europees recht.

Indien het resultaat van de afweging erop neerkomt dat aan elke betrokkene die erom vraagt een kopie van zijn afgelegde toets moet worden gegeven, dan worden de toetsvragen publiek beschikbaar. Indien alle toetsvragen publiek beschikbaar zouden zijn, dan zullen sommige leraren en scholen hun onderwijs vervangen door het trainen van leerlingen op die specifieke toetsvragen. Het vertrouwelijke karakter van de toetsvragen is dus ook nodig om zulke onwenselijke vormen van *teaching to the test* tegen te gaan.

Ten slotte wijzen we erop dat in het uitvoeringsbesluit een vorm van inzage is voorzien die een evenwicht zoekt tussen het recht van betrokkene op informatie en de andere rechten die meespelen. Er wordt een individueel feedbackrapport door de school aan elke leerling (en ouder) bezorgd. Dat rapport bevat de vaardigheidsscores van de leerling. Er is inzagerecht en kopierecht op dat rapport. Dit is ook de informatie waarover de klassenraad beschikt.

Kortom, de openbaarheidsregeling houdt wel rekening met de rechtmatige belangen van leerlingen en ouders. Er is een individueel feedbackrapport voor elke leerling en daar bovenop is er het inzagerecht zoals voorzien in artikel 5 van het besluit. De regeling garandeert een maximale openbaarheid, rekening houdend met het recht op kwaliteitsvol onderwijs waarvoor een vertrouwelijkheid van de toetsvragen essentieel is.

Toetsinzage in Brussel

Om het recht op inzage in de persoonsgegevens (de antwoorden van de leerling) te verzoenen met de vertrouwelijkheid van de toetsvragen, wordt inzage verleend onder gecontroleerde omstandigheden, zodat vermeden kan worden dat leerlingen of hun ouders de inhoud van de toetsvragen kunnen kopiëren en verspreiden via bijvoorbeeld sociale media.

De VTC stelt dat het disproportioneel is om het inzagerecht enkel in Brussel mogelijk te maken. Ze suggereert om dit inzagerecht decentraal, bijvoorbeeld via de school, te organiseren.

Hierin zoeken we een afgewogen balans tussen het recht op inzage van de betrokkenen en de belangen van de overheid om één en ander betaalbaar en beheersbaar te houden. Een inzage op afstand biedt onvoldoende controle. Bij een inzage op afstand zijn er te veel mogelijkheden om de inhoud van de toetsvragen te kopiëren en te verspreiden. Daarom wordt inzage verleend onder toezicht, centraal in Brussel.

Ook voor bijvoorbeeld een zitting van de commissie leerlingenrechten worden mensen fysiek in Brussel verwacht. Ook deelname aan de examencommissie secundair onderwijs vindt plaats in het examen centrum in Brussel.

Na de eerste inzageperiode (zomer 2024) zal de toepassing van deze werkwijze geëvalueerd en indien nodig bijgesteld worden. Er zal tijdens de evaluatie o.a. nagegaan worden of vanaf 2025 de VAC-gebouwen in de provinciehoofdsteden kunnen gebruikt worden tijdens het inzagemoment. Hierbij dient rekening gehouden te worden met de beschikbaarheid van de nodige digitale infrastructuur.

Verder wijzen we erop dat de Vlaamse toetsen een 'low-stakes' karakter hebben. De toetsen kunnen dus nooit als enige evaluatiemiddel gebruikt worden door de klassenraad. Omwille hiervan

verwachten we in eerste instantie een laag aantal vragen naar inzage. We houden dus ook rekening met de te verwachte opkomst.

Hulpmiddelen en trackingsoftware

Wanneer leerlingen tijdens het afleggen van de toets een digitaal hulpmiddel gebruiken dan wordt dat gebruik geregistreerd in het toetsplatform. Die loggegevens worden vervolgens doorgegeven aan het dataplatform zodat er onderzoek kan gebeuren naar het gebruik van hulpmiddelen. Deze loggegevens worden -samen met alle andere persoonsgegevens van dat schooljaar- na zes maanden verwijderd uit het toetsplatform. Het precieze gebruik van trackingsoftware en het verwijderen van de gegevens wordt gespecificeerd in de gegevensbeschermingseffectbeoordeling (DPIA) van de Vlaamse toetsen.

Inschakelen van een Trusted Third Party (TTP) voor het pseudonimiseren van gegevens

De VTC raadt aan om een Trusted Third Party (TTP) in te schakelen. Een Trusted Third Party is een intermediaire organisatie die onafhankelijk van de bronnen gegevens koppelt over dezelfde betrokkenen. De aanbeveling van de vroegere Commissie voor de Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer (nr. 02/2010) omtrent de privacybeschermende rol van Trusted Third Parties (TTP) bij gegevensuitwisseling dateert van 31 maart 2010. Voor de Vlaamse toetsen worden gegevens van de onderwijsadministratie op basis van een code gekoppeld aan gegevens van de scholen en gegevens van de betrokken leerling (de antwoorden). Het dataplatform biedt gelijkwaardige garanties waardoor het doelbindingsprincipe gevrijwaard is en ongeoorloofde decodings vermeden worden. Naast de maximale inzet van Vlaamse veiligheidsbouwstenen (toegangs- en gebruikersbeheer, encryptie, geprivilegieerde toegangsrechten, encryptiesleutels in eigen beheer) maakt het dataplatform gebruik van een policy manager (Apache Ranger) die zorgt voor uitgebreide gegevensbeveiliging. Met de inzet van Apache Ranger worden extra technische en organisatorische garanties ingebouwd zodat de principes van proportionaliteit en minimale gegevensverwerking worden nageleefd. Het model beschikt ook over de nodige bouwblokken die voor anonimisering en pseudonimisering kunnen zorgen. Er is een duidelijke functiescheiding op basis van de afspraken voor de databank Beleidsinformatie Onderwijs en Vorming (artikel 12/2 van het decreet van 8 mei 2009 betreffende de kwaliteit van onderwijs en beraadslaging VTC nr; 44/2017 van 20 december 2017, punt 97).

Uitbreiding van de leerlingenkenmerken

De VTC is van oordeel dat er onvoldoende waarborgen zijn wat betreft de bescherming van de persoonsgegevens voor wat betreft de uitbreiding van de leerlingenkenmerken. Bij de onderhandelingen werden daarover eveneens opmerkingen gemaakt. We verwijzen naar het deel in deze nota over de leerlingenvragenlijst.

D. TOELICHTING BIJ DE ARTIKELEN

Artikel 1

Het afnamevenster van de Vlaamse toetsen betreft de maanden april en mei. Elke vestigingsplaats van een school of centrum krijgt specifieke momenten toegewezen in april en/of mei waarop de leerlingen een toets wiskunde en een toets Nederlands afleggen.

Deze toetsmomenten worden ruim op voorhand (ten laatste op 30 april van het vorige schooljaar) gecommuniceerd, zodat de school of het centrum de nodige maatregelen kan treffen om het volgende schooljaar in te plannen. Ook de periode van de oefentoetsen (ook kennismakingstoetsen genoemd) wordt uiterlijk op 30 april gecommuniceerd.

Basisscholen moeten uiterlijk op 15 juni van het voorafgaand schooljaar de facultatieve vakantiedagen en de dagen dat de lessen geschorst worden vastleggen, zoals bepaald in artikel 9 van het Besluit van de Vlaamse Regering tot organisatie van het schooljaar in het basisonderwijs en in het deeltijds onderwijs georganiseerd, erkend of gesubsidieerd door de Vlaamse Gemeenschap.

School- en centrumbesturen in het secundair onderwijs moeten uiterlijk op 30 juni van het voorafgaand schooljaar de organisatie van het schooljaar per school vastleggen (cfr. artikel 9 van het besluit van de Vlaamse Regering van 31 augustus 2001 houdende de organisatie van het schooljaar in het secundair onderwijs).

De toetsmomenten voor schooljaar 2023-2024 (van 24/04/2024 tot 15/05/2024) werden half mei 2023 gecommuniceerd aan alle scholen via het Vlaamse toetsen schoolloket. In de nieuwsbrief SchoolDirect werden scholen aangespoord om hun toetsmomenten te raadplegen en ze in te plannen in hun kalender voor het volgende schooljaar. Scholen die een toetsmoment kregen dat niet paste, bijvoorbeeld omwille van een meerdaagse uitstap, kregen een nieuw toetsmoment toegewezen.

De toetsmomenten worden naar de scholen gecommuniceerd als een halve dag (voormiddag 8u30 tot 12u00 of namiddag 12u30 tot 16u00). Maar de toets zelf duurt maximaal 120 minuten en bestaat uit meerdere onderdelen waartussen een pauze georganiseerd kan worden. Er is geen strikt aanvangsuur. Dat betekent dat een school niet hoeft af te wijken van haar gebruikelijke startuur op de dag van de toetsen. Een school kan ervoor kiezen om de leerlingen pas om 9u30 te laten inloggen bijvoorbeeld. Deze toetsmomenten zorgen dus voor de nodige flexibiliteit zodat scholen dit kunnen inpassen in hun organisatie.

Indien het geplande toetsmoment in een school of centrum niet kan doorgaan omwille van technische redenen of overmacht, dan neemt die school deel aan een inhaalmoment dat ingepland wordt door de bevoegde dienst van het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming. De bevoegde dienst gaat pragmatisch om met de inplanning van deze inhaalmomenten in functie van de beschikbaarheid van de betrokken scholen.

Artikel 2

Om de toetsafname op school vlot en gestandaardiseerd te laten verlopen, worden personeelsleden van de school ingeschakeld. De toetsen dienen op een zo gestandaardiseerd mogelijke manier afgenomen te worden om de validiteit en betrouwbaarheid van de resultaten te garanderen. Er zijn twee rollen te onderscheiden: de toetscoördinator en de toetsassistent.

De toetscoördinator is de persoon die de toetsafname op school plant en voorbereidt. De toetscoördinator duidt in het schoolloket onder meer aan welke leerlingen geen vragenlijst zullen invullen (opt-out). De toetsassistenten houden toezicht bij een groep leerlingen tijdens de toetsafname. Als leerlingen moeite hebben met het inloggen bijvoorbeeld, zal de toetsassistent hulp bieden. Voor de toetsassistent wordt het lesgeven vervangen door het toezicht bij leerlingen die de toets afleggen.

De toetscoördinator en de toetsassistent volgen de instructies, ter beschikking gesteld door de bevoegde dienst van het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming. Voor zowel de toetscoördinator als de toetsassistent worden er ondersteunende materialen voorzien die ontsloten worden via een website. Die ondersteuning omvat een draaiboek, een e-cursus en een instructiefilmpje. Daarin worden de taken van de toetscoördinator en de toetsassistent verduidelijkt.

Elke school of elk centrum beslist autonoom welke personeelsleden welke rol krijgen bij de toetsafname.

Personeelsleden van de school worden niet ingeschakeld bij het corrigeren van de Vlaamse toetsen. De antwoorden van de leerlingen worden automatisch gecorrigeerd en verwerkt. De keuze voor automatische scoring is o.a. gemaakt om geen bijkomende werkdruk te creëren en om te zorgen voor een gestandaardiseerde verwerking van de gegevens.

Artikel 3

De Vlaamse toetsen zijn digitale toetsen. De leerlingen leggen de toetsen af op school.

Er is geen papieren alternatief voorzien, onder meer omdat een aantal toetsen adaptief zijn. Die adaptiviteit betekent dat de moeilijkheidsgraad van de toetsvragen gebaseerd is op de eerdere antwoorden van de leerling. Naarmate een leerling doorheen de toets vordert, zal de moeilijkheidsgraad van de toetsvragen steeds dichter aansluiten bij het vaardigheidsniveau van de leerling. Op die manier krijgen leerlingen toetsvragen die aansluiten op hun vaardigheidsniveau, en

raken leerlingen niet gefrustreerd omdat de vragen veel te moeilijk of veel te makkelijk zijn. Een bijkomend voordeel van adaptief toetsen is dat een betrouwbare inschatting van het vaardigheidsniveau van de leerling kan gemaakt worden met een beperkt aantal vragen.

Artikel 4

Er zijn twee soorten inhaalmomenten:

- 1) een inhaalmoment voor een volledige school waar de toets omwille van technische redenen of overmacht niet kon doorgaan (zie artikel 1) en
- 2) een individueel inhaalmoment voor een leerling die afwezig was tijdens de toetsafname (bijvoorbeeld omwille van ziekte).

Artikel 4 betreft dit tweede type inhaalmoment.

Voor de eerste toetsafnames is er in principe geen inhaalmoment voorzien voor individuele leerlingen die op het tijdstip van de toetsafname afwezig waren, onder meer omdat dit voor de eerste Vlaanderenbrede afnames van de Vlaamse toetsen voor heel wat bijkomende complexe uitdagingen zorgt. Daarom is het voorstel om deze individuele inhaalmomenten pas te voorzien wanneer er centraal en in de scholen al meer ervaring en routine is opgebouwd in de organisatie.

Het is immers zowel voor de individuele leerlingen als voor de leraren en de scholen relevant dat alle leerlingen deelnemen aan de Vlaamse toetsen. Om afwezige leerlingen toch de kans te geven om deel te nemen, zal een inhaalmoment voor individuele leerlingen mogelijk gemaakt worden zo snel als praktisch-organisatorisch mogelijk en uiterlijk vanaf schooljaar 2025-2026.

Artikel 5

Dit artikel regelt het recht op toetsinzage voor de leerlingen of hun ouders. Het gaat hier om het recht op inzage in de resultaten van een individuele leerling.

Artikel 5 en artikel 11 van het decreet over de Vlaamse toetsen in het onderwijs stellen: *'De leerlingen of hun ouders hebben het recht op inzage in en kopie van het feedbackrapport met hun resultaten op de Vlaamse toetsen. De leerlingen of hun ouders hebben het recht op inzage in hun toets, op een manier die de vertrouwelijkheid van de toetsvragen garandeert.'*

Er zijn dus twee vormen van feedback aan de leerling (en diens ouders):

- 1) Een individueel feedbackrapport dat door de school aan elke leerling (en ouder) wordt bezorgd. Dat rapport bevat de vaardigheidsscores van de leerling. Er is inzagerecht en kopierecht. Dit is ook de informatie waarover de klassenraad beschikt.
- 2) Het gedetailleerd toetsinzagerapport dat per toetsvraag aangeeft of het antwoord dat de leerling gaf juist of fout was. Leerlingen (en ouders) kunnen toetsinzage aanvragen en het rapport in Brussel komen inkijken. Er is geen kopierecht omdat het kopierecht enkel geldt voor persoonsgegevens en de toetsvragen niet openbaar zijn.

Elke leerling ontvangt via de school een feedbackrapport op leerlingniveau met daarin de scores op de meetschalen (zie artikel 4 en artikel 10 van het decreet over de Vlaamse toetsen in het onderwijs). Dat feedbackrapport op leerlingniveau bevat de vaardigheidsscore op de afgelegde toetsen.

Leerlingen of hun ouders die meer gedetailleerde informatie (op niveau van de toetsvragen) wensen, doen een aanvraag voor toetsinzage. De aanvraag moet ingediend worden bij de bevoegde dienst van het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming. Hiertoe zal een aanvraagformulier opgesteld worden.

De leerlingen of hun ouders moeten ten laatste op 1 september toetsinzage aanvragen. Het formulier zal jaarlijks beschikbaar zijn vanaf maandag van de laatste volledige week van juni. Het formulier zal dus beschikbaar zijn vanaf de volgende maandagen:

- 2024: vanaf 24/06
- 2025: vanaf 23/06
- 2026: vanaf 22/06
- 2027: vanaf 21/06

De toetsinzage zal in eerste instantie plaatsvinden in Brussel.

De toetsinzage is niet meer mogelijk na 15 september. Deze timing is gekozen zodat ze in lijn ligt met de beroepsprocedures in het secundair onderwijs.

De toetsinzage zal zo georganiseerd worden dat het de vertrouwelijkheid van de toetsvragen niet schendt. De toetsvragen moeten vertrouwelijk behandeld worden omdat ze meermaals gebruikt zullen worden, in meerdere schooljaren voor het meten van trends doorheen de tijd en in meerdere leerjaren voor het meten van leerwinst. Er zullen jaarlijks een aantal toetsvragen publiek gemaakt worden om het brede publiek een beeld te geven over de aard van de toetsvragen, maar de meeste toetsvragen moeten strikt vertrouwelijk behandeld worden.

In de adviesaanvraag voor de inspectie van Financiën werd een ruwe inschatting gemaakt van de kostprijs van toetsinzage in Brussel voor 1570 leerlingen (1,1% van de deelnemende leerlingen). De kostprijs werd begroot op € 68.540. Na advies van de inspecteur van Financiën werd de inzet van een coördinator toetsinzage verlaagd van 6 maanden naar 4 maanden. De raming van de kostprijs voor de toetsinzage bedraagt dan maximaal € 55.473. Na de eerste toetsinzageperiode (zomer 2024) kan dit bedrag aangepast worden in functie van de opkomst van leerlingen en ouders.

Artikel 6

De Vlaamse toetsen worden gratis aangeboden aan de scholen. Ook de toetsinzage voor leerlingen en hun ouders is gratis.

Artikel 7

In het decreet over de Vlaamse toetsen in het onderwijs, worden vijf categorieën gegevens vermeld (artikel 6 en artikel 13):

- 1° de identificatiegegevens van de deelnemende leerlingen;
- 2° de individuele toetsresultaten;
- 3° de leerlingenkenmerken die nodig zijn voor een juiste interpretatie van de gegevens;
- 4° de kenmerken van de school waar de leerling is ingeschreven;
- 5° de leerlingenkenmerken die nodig zijn voor wetenschappelijk onderzoek.

Bij categorie 3 wordt (op vraag van VTC en op vraag van de Raad van State) in het decreet een limitatieve lijst van leerlingenkenmerken vermeld die nodig zijn voor een juiste interpretatie van de gegevens.

Ook vermeldt het decreet: *“De Vlaamse Regering kan nadere regels bepalen voor die verwerking en legt de leerlingenkenmerken die verwerkt worden vast.”*

Op basis van deze passage wordt in dit artikel de vijfde categorie van leerlinggegevens verder verduidelijkt. Het gaat om gepseudonimiseerde leerlinggegevens die verwerkt worden door het bevoegde steunpunt in het kader van wetenschappelijk onderzoek. Het gaat om

- a) loggegevens over de toetsafname: het tijdstip van afname, tijd besteed aan elke vraag, ... De onderzoekers gebruiken deze gegevens om de kwaliteit van de toetsvragen te bestuderen en na te gaan of leerlingen hebben gegokt bij een meerkeuzevraag.
- b) gebruik van hulpmiddelen bij de toetsafname waaronder gebruik van de digitale rekenmachine, glossarium, markeerfunctie, verklarend woordenboek, vergrootglas, hoogcontrastmodus, voorleessoftware, hulpkaart;
Voor elke leerling wordt geregistreerd welke hulpmiddelen hij/zij gebruikt bij het afleggen van de toetsen. Alle leerlingen kunnen bijvoorbeeld een digitale rekenmachine gebruiken, behalve bij toetsvragen waar leerlingen moeten hoofdrekenen of bij vragen over wiskundige inzichten waarbij niet gerekend moet worden. De leerlingen kunnen het rekentoestel enkel openen binnen het toetsplatform bij toetsvragen waar het is toegestaan. Het toetsplatform registreert bij welke wiskunde-vragen een leerling gebruik maakt van de rekenmachine. De onderzoekers zullen nagaan welke hulpmiddelen door welke groepen leerlingen gebruikt

worden en wat het effect van de hulpmiddelen is op de toetsresultaten. Heel wat hulpmiddelen in het toetsplatform staan ter beschikking van alle leerlingen vanuit het principe van 'Universal Design of Assessment'.

Of een leerling al dan niet een hulpmiddel heeft gebruikt bij het beantwoorden van een toetsvraag, speelt geen rol in het toetsresultaat van de leerling.

c) de antwoorden op een leerlingenvragenlijst.

De leerlingen beantwoorden een digitale leerlingenvragenlijst na afloop van het afleggen van de toetsen. De inhoud van die vragenlijst kan betrekking hebben op acht mogelijke thema's die worden opgesteld in het BVR.

Deze informatie wordt enkel gebruikt voor wetenschappelijk onderzoek en algemene rapporten die inzicht kunnen geven in factoren die van invloed zijn op toetsprestaties. De afname van deze vragenlijsten vindt haar rechtsgrond in artikel 6 en 13 van het decreet Vlaamse toetsen waarin de overheid een wettelijke verplichting krijgt om een leerlingenvragenlijst te voorzien.

Het gaat om de volgende acht thema's:

- thuissituatie van de leerling en werksituatie van ouders zoals gezinssamenstelling, eigen kamer, boeken thuis, internet thuis, beroep van de ouders, ...
- vrije tijd van de leerling zoals hobbies, leesgedrag, cultuurparticipatie, ...
- motivatie van de leerling zoals toetsmotivatie, studiekeuzemotieven, ...
- toetservaring zoals de ervaren moeilijkheidsgraad van de toets, gebruik van hulpmiddelen, ...
- onderwijsverwachtingen van de leerling zoals verwachtingen over de toekomstige onderwijsloopbaan, ...
- onderwijsopvattingen van de leerling zoals opvattingen over intelligentie, identificatie met studierichting, ...
- taalachtergrond en migratie-achtergrond van de leerling zoals leeftijd van eerste contact met Nederlands, migratiegeneratie, regio van herkomst, ...
- onderwijsaanbod zoals kenmerken van de lessen wiskunde, kenmerken van de lessen Nederlands, gebruik van ICT in de klas, ...

De leerlingenvragenlijsten worden afgestemd op de doelgroep van de leerlingen. De leerlingenvragenlijsten worden ook jaarlijks eerst afgetoetst met de stuurgroep die de werking van het Steunpunt Centrale Toetsen in Onderwijs opvolgt.

Deelname aan de leerlingenvragenlijst is vrijwillig. Ouders of leerlingen kunnen ervoor kiezen om de leerlingenvragenlijst niet in te vullen. Zij worden hierover geïnformeerd via een ouderbrief.

Artikel 8 bevat de datum van inwerkingtreding, die 15 december 2023 is. De praktische organisatie van de Vlaamse toetsen start namelijk op vanaf januari 2024. De datum van inwerkingtreding van artikel 4 (inhaalmoment voor individuele leerlingen) is 1 september 2025.

3 BESTUURLIJKE IMPACT

A. BUDGETTAIRE IMPACT VOOR DE VLAAMSE OVERHEID

De inspecteur van financiën heeft advies gegeven op 6 juli 2023. Het is een gunstig advies, mits er met een aantal opmerkingen rekening werd gehouden. De opmerkingen van de inspecteur van financiën werden opgevolgd.

De Vlaamse minister, bevoegd voor de begroting, heeft zijn begrotingsakkoord gegeven op 4 september 2023.

Dit besluit heeft beperkte budgettaire impact.

Scholen krijgen geen extra middelen voor de organisatie van de Vlaamse toetsen.

Voor de organisatie van de toetsinzage in Brussel zal bij de begrotingsopmaak 2024 een budget van € 55.473 voorzien worden op begrotingsartikel FB0-1FGD2GN-WT, basisallocatie 1FG020. Dit bedrag valt binnen de beschikbare kredieten. Dit budget is onder meer nodig om computers te voorzien waarop leerlingen hun toets kunnen inkijken en om tijdelijke begeleiders aan te stellen die de toetsinzage kunnen begeleiden.

B. ESR-TOETS

Niet van toepassing.

C. IMPACT OP HET PERSONEEL VAN DE VLAAMSE OVERHEID

Het voorontwerp van besluit heeft geen weerslag op het personeelsbestand en op het personeelsbudget, zodat het akkoord van de Vlaamse minister, bevoegd voor het algemeen beleid in zake personeel en organisatieontwikkeling, niet vereist is.

D. IMPACT OP DE LOKALE EN PROVINCIALE BESTUREN

Het voorontwerp van besluit heeft geen directe weerslag op de financiën van de lokale besturen, noch op personeelsvlak, noch op het vlak van de werkingsuitgaven, de investeringen en schuld en de ontvangsten.

4 VERDER TRAJECT

Dit voorontwerp van besluit zal voor advies voorgelegd worden aan de Raad van State.

5 VOORSTEL VAN BESLISSING

De Vlaamse Regering beslist:

- 1° haar tweede principiële goedkeuring te geven aan het bijgaande voorontwerp van besluit van de Vlaamse Regering over de organisatie van de Vlaamse Toetsen;
- 2° de Vlaamse minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand te gelasten over voornoemd ontwerp van besluit het advies in te winnen van de Raad van State, met verzoek het advies mee te delen binnen een termijn van dertig dagen, met toepassing van artikel 84, § 1, eerste lid, 2°, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State.

De Vlaamse minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand

Ben WEYTS